

Η ΟΡΝΙΘΟΠΑΝΙΔΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Γυπαετός -*Gyraetus barbatus*

Τα πουλιά που φωλιάζουν, διαχειμάζουν και σταματούν κατά την μετανάστευση.

Ποικιλότητα - καταγωγή - ιδιαιτερότητες - απειλές - σημαντικά είδη και βιότοποι.

Αιγαιοτσιροβάκος -*Sylvia rueppelli*

Μιχάλης Δρετάκης
Βιολόγος Ορνιθολόγος
Ερευνητής ΜΦΙΚ

Πόσα είδη πουλιών έχουμε στην Ελλάδα;

Δύσκολη απάντηση!

Μόνιμοι κάτοικοι

Κότσυφας
Turdus merula

Είδη που έρχονται την άνοιξη και φωλιάζουν

Αηδώνι
Luscinia megarhynchos

Γκισάρι
Aythya ferina

Είδη που έρχονται να διαχειμάσουν

Νανοσκαλίδρα
Calidris minuta

Είδη διαβατικά

Είδη με υποπληθυσμούς που συμπεριφέρονται διαφορετικά

Νερόκοτα

Gallinula chloropus

εξαφανισμένα

Στικτόπαπια

*Marmaronetta
angustirostris*

Πράσινος παπαγάλος -

Psittacula krameri

εισαχθέντα

νέοι άποικοι

Δεκοκτούρα
Streptopelia decaocto

Σπάνιοι και τυχαίοι επισκέπτες ~130 είδη

Ερυθρόλαιμος
Φαλαρόποδας
Phalaropus lobatus

442 είδη στον Ελληνικό Κατάλογο Πόσα και ποια από αυτά ανήκουν στην Ελληνική Οрниθοπανίδα;

Τα είδη που αναπαράγονται στην Ελλάδα
(καλοκαιρινοί επισκέπτες και μόνιμοι κάτοικοι)

- Τα είδη που διαχειμάζουν τακτικά καθώς περνούν ένα σημαντικό τμήμα του έτους (από 1 ως και 9 μήνες) σε ελληνικούς βιότοπους (χειμωνιάτικη κατανομή)

- Τα είδη που σταθμεύουν κατά τη μετανάστευση παρά το τυχόν μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα παραμονής

- Ουσιαστικά μιλάμε για τα ΤΑΚΤΙΚΑ είδη

- Για τα υπόλοιπα είδη είναι ζήτημα ερμηνείας (π.χ. ενσωμάτωση κάποιων εισαχθέντων στα φωλιάζοντα) αλλά και ξεκαθαρίσματος της κατάστασης παρουσίας τους (αν ορισμένα σπάνια είναι τελικά τακτικά κλπ)

Μουστακαλής
Panurus biarmicus

Ψαθοποταμίδα

*Acrocephalus
melanopogon*

Τα πουλιά Ελλάδας και Κρήτης

Κατάσταση παρουσίας:

	ΕΛΛΑΔΑ*	ΚΡΗΤΗ**
Όλα όσα έχουν αναφερθεί	~ 500	~ 383
Σίγουρα - κατοχυρωμένα είδη	445	354
Είδη που απαντούν Τακτικά	319 - 350	271
Μόνιμοι κάτοικοι επιδημητικά ή με υποπληθυσμούς	154	58
Καλοκαιρινοί επισκέπτες και διαβατικά	89	34
Χειμερινοί επισκέπτες κυρίως	55	43
Διαβατικά κατά κύριο λόγο	52	136
Σπάνιοι επισκέπτες (λίγες καταγραφές)	91	40
Τυχαίοι επισκέπτες (1-3 καταγραφές)		36
Εξαφανισμένα	1	3
Εισαχθέντα	2	4
Είδη μη κατοχυρωμένα ή πιθανά	~ 55	~ 30
Φωλιάζουν τακτικά	243	88
Φώλιασαν κάποτε ή φωλιάζουν άτακτα	25	15
Σύνολο όσων έχουν φωλιάσει	268	103

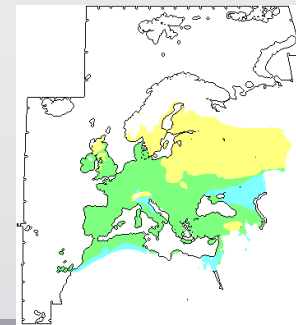

Σύμφωνα με στοιχεία από:

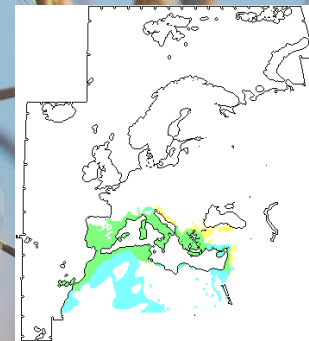
- * http://rarities.ornithologiki.gr/gr/eaop/bird_list.htm, Handrinos & Akriotis, 1997: The birds of Greece και Κιστικόλη
- ** Parrot, Coghlan & Dretakis in press: The birds of Crete *Cisticola juncidis*

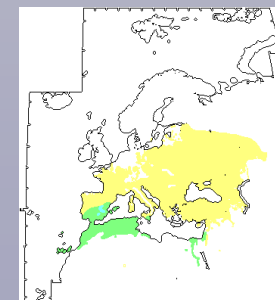
Βιογεωγραφική προέλευση των πουλιών της Ελλάδας

Φανέτο – *Carduelis cannabina*

Μαυροτσιροβάκος – *Sylvia melanocephala*

Τσαλαπετεινός – *Urupia erops*

Γιατί είναι η ορνιθοπανίδα της Ελλάδας αξιοσημείωτα σημαντική;

- Μεγάλη ποικιλότητα σε μικρό χώρο
- Παρουσία απειλούμενων και προστατευόμενων ειδών που φωλιάζουν ή διαχειμάζουν
- Διαχείμαση μεγάλων αριθμών και σπανίων ειδών
- Παρουσία και στάθμευση μεταναστευτικών πουλιών άνοιξη και φθινόπωρο
- Ακραίες κατανομές ειδών (νοτιότερη ή δυτικότερη περιοχή εξάπλωσης) και ενδημικά υποείδη

Μαυρόγυπας
Aegypius monachus

Μαυρολαίμης
Saxicola rubicola

Χαρακτηριστικές ομάδες και είδη

Τάξη Ρινοτροπόμορφα. Αρτέμης (*Calonectris diomedea*)

Θαλασσόβιο είδος, συγγενικό με τα Άλπατρος, ξεχειμωνιάζει στο νότιο Ατλαντικό και τα νησιά του Πράσινου Ακρωτηρίου και φωλιάζει σε βραχονήσια της Μεσογείου – μεγάλο ποσοστό στην Ελλάδα - όπου παρατηρείται από Απρίλιο ως Οκτώβριο. Κάνει ένα αυγό σε τρύπες – λαγούμια που επισκέπτεται μόνο τη νύχτα. Την ημέρα πετάει συνεχώς χαμηλά πάνω από την κυματώδη θάλασσα αναζητώντας αφρόσαρα. Ταΐζει το μικρό με υγρό (σα λάδι) που βγάζει από τον προστόμαχο. Θα το δούμε συχνά να ακολουθεί τα πλοία και ξεχωρίζει από τους γλάρους χάρις το σχήμα της ουράς, του ράμφους του καθώς και τον τρόπο που πετά.

Τάξη Χαραδριόμορφα. Ποταμοσφυριχτής (*Charadrius dubius*)

Χαρακτηριστικό παρυδάτιο πουλί. Φωλιάζει κοντά στην όχθη ποταμών και λιμνών, σπανιότερα (όπως στην Κρήτη) σε αμμώδεις παραλίες. Γεννάει 2 φορές από 2-6 αυγά πάνω στο αμμοχάλικο, καλά καμουφλαρισμένα. Συχνά δεν το βλέπουμε αλλά το σφύριγμα γονέων και νεοσσών προδίδει την παρουσία τους. Τρέφεται με καρκινοειδή, σαλιγκάρια και έντομα. Ιδιαίτερα κοινό ως διαβατικό. Ξεχειμωνιάζει κυρίως νότια της Σαχάρας.

Τάξη Πελαργόμορφα. Πορφυροτσικνιάς (*Ardea purpurea*)

Ερωδιός, τυπικό μεταναστευτικό είδος. Φωλιάζει σε αποικίες σε δέντρα ή εκτεταμένους καλαμιώνες. Τρέφεται με ψάρια, βατράχια, έντομα, μειώνεται στην Ελλάδα όπου φωλιάζει κυρίως σε Μακεδονία και Θράκη (γύρω στα 200 ζευγάρια). Στους υγροτόπους της νότιας Ελλάδας και των νησιών απαντά Άνοιξη- Φθινόπωρο. Τότε παρατηρούνται κοπάδια 10άδων ή και 100άδων ατόμων. Οι ερωδιοί όταν πετούν, αντίθετα πχ με πελαργούς έχουν γυρισμένο το λαιμό τους.

Τάξη Κοκκυγόμορφα. Κούκος (*Cuculus canorus*)

Οι κούκοι είναι παρασιτικά είδη που αφήνουν τα αυγά τους σε φωλιές άλλων πουλιών, σχεδόν πάντα εντομοφάγων, για να τα κλωσήσουν και να θρέψουν τους νεοσσούς. Η συνήθεια αυτή πιθανά εξελίχθηκε ως ανάγκη περιορισμού της θνησιμότητας των νεοσσών λόγω της φύσης της τροφής των ωρίμων (κυρίως κάμπιες). Καλοκαιρινός επισκέπτης στην Ελλάδα. Το θηλυκό είναι συχνά καφετί.

Τάξη Αποδόμορφα. Σταχτάρες (Πετροχελίδονα) (*Apus spp.*)

Οι Σταχτάρες δεν είναι χελιδόνια παρά τη λαϊκή ονομασία τους και τη σχετική ομοιότητα που οφείλεται σε εξελικτική σύγκλιση. Διαφέρουν από αυτά κυρίως στη μορφή του ποδιού και στον τρόπο πτήσης. Αδυνατούν να σηκωθούν από το έδαφος ή να πιαστούν σε σύρματα. Διαθέτουν την καλύτερη αεροδυναμική από κάθε άλλο είδος πουλιού και είναι ικανά για τεράστιες πτήσεις σε μεγάλα ύψη. Ζευγαρώνουν και τρέφονται στον αέρα, ενώ στη διάρκεια της μετανάστευσης είναι ικανά να ξεκουράζονται (να «κοιμούνται») πολλά μαζί με τη βοήθεια των αερίων ρευμάτων που τα παρασέρνουν. Φωλιάζουν σε ψηλά κτίρια, φαράγγια, απόκρημνες ακτές και βραχονήσια. Τρία είδη φωλιάζουν στην Ελλάδα, η μαυροσταχτάρα (*Apus apus*), η ωχροσταχτάρα (*Apus pallidus*) και η μεγαλύτερη σε μέγεθος βουνοσταχτάρα (*Apus melba*).

Τάξη Γλαυκόμορφα.

Γκιώνης ή Σκλώπα (*Otus scops*)

Είδος κουκουβάγιας, ίσως το πιο κοινό σε μεγάλο τμήμα της Ελλάδας κυρίως στα νότια όπου. ο πληθυσμός είναι επιδημητικός. Στα βορειότερα τμήματα είναι καλοκαιρινός επισκέπτης. Βασικά εντομοφάγο νυκτόβιο, σπάνια τρέφεται με μικρά θηλαστικά.

Τάξη Δρυοκολαπτόμορφα. Στραβολαίμης (*Jynx torquilla*)

Όχι τυπικός δρυοκολάπτης, αντίθετα από τα υπόλοιπα είδη της Ελλάδας μεταναστεύει στην Αφρική. Μηρμηκοφάγος κυρίως, τρέφεται βασικά στο έδαφος και δε σκάβει φωλιά στα δέντρα όπως οι συγγενείς του.

Τάξη Στρουθιόμορφα

Οικογένεια Κορυδαλλίδες. Κατσουλιέρης (*Galerida cristata*)

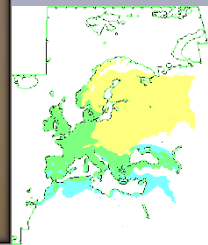
Χαρακτηριστικό εδαφόβιο πουλί των ανοικτών εκτάσεων από ημιέρημους ως υγροτόπους με χαμηλή βλάστηση. Από τα πιο κοινά είδη στην Ελλάδα. Κάνει τη φωλιά του και τρέφεται στο έδαφος. Τα μακριά δάκτυλα και νύχια βοηθούν στο τρέξιμο. Τρέφεται με ασπόνδυλα και σπόρους. Έχει μακρύ λοφίο που τον διακρίνει από συγγενικούς κορυδαλλούς. Επιδημητικό.

Οικογένεια Τουρδίδες.

Κοκκινολαίμης (*Erithacus rubecola*)

Χειμωνιάτικος επισκέπτης κυρίως αλλά επιδημητικό σε ορισμένα σημεία στη βόρεια Ελλάδα και σε ορισμένες ημιορεινές περιοχές της υπόλοιπης ηπειρωτικής όπου φωλιάζει. Μεγάλοι αριθμοί περνούν για να διαχειμάσουν νοτιότερα στη βόρεια Αφρική. Προτιμά τα δάση, πυκνές καλλιέργειες με δέντρα και αρκετή υγρασία αλλά το χειμώνα απαντάται σε ελαιώνες, μακί ακόμα και σε πάρκα πόλεων. Τρέφεται με σκουλήκια, κάμπιες και καρπούς.

Τάξη Στρουθιόμορφα

Οικογένεια Σουλβίδες. Ψευταηδόνι (*Cettia cetti*) Καθαρά εντομοφάγο πτηνό των υγροτόπων και των υγρών κοιλάδων, καμιά φορά απαντάται σε υγρή μακκία και μικτή βλάστηση με καλλιέργειες. Βασικά μεσογειακό είδος, επιδημητικό. Δεν είναι εύκολο να εντοπιστεί παρά μόνο με τη χαρακτηριστική φωνή που προδίδει την παρουσία του.

Οικογένεια Σπιζίδες. Καρδερίνα (*Carduelis carduelis*) Κοινό σποροφάγο πουλί όπως προδίδει το ράμφος του απαντά σε όλους σχεδόν τους βιότοπους. Φτιάχνει τη φωλιά του σε δέντρα.

Οικογένεια Κορακίδες. Καλιακούδα (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*) Προστατευόμενο και σπάνιο κορακοειδές, απαντά σε βουνά όπου ακολουθεί τα κοπάδια για να τραφεί με έντομα. Φωλιάζει σε σπηλιές και βάραθρα.

Σημασία για είδη που φωλιάζουν

Στην Ελλάδα φωλιάζουν τακτικά 243 είδη πουλιών από όλες τις ομάδες που απαντούν στην Δυτική Παλαιαρκτική πολύ μεγάλος αριθμός για το μέγεθος της.

Πετροτουρλίδα
Burhinus oediconemus

Η Πετροτουρλίδα φωλιάζει σε παρυφές υγροτόπων, νησίδες, αμμοθίνες, φρυγανότοπους ακόμα και σε σε ανοιχτές εκτάσεις με καλλιέργειες. Νυχτόβιο χαραδριόμορφο είδος, τρέφεται με σαλιγκάρια και άλλα ασπόνδυλα. Κυρίως καλοκαιρινός επισκέπτης. Παλιότερα κοινό, μειώνεται λόγω καταστροφής βιότοπων.

Ο Σπιζαετός είναι ένα χαρακτηριστικό αρπακτικό της Μεσογείου και του Αιγαίου, όπου τρέφεται με πουλιά μεσαίου μεγέθους κυρίως. Φωλιάζει σε απόκρημνα βράχια, σπανιότερα σε μεγάλα δέντρα. Απαντά σχεδόν πάντα σε ζευγάρια όταν κυνηγάει, έτσι ονομάστηκε και Φιλάδελφος ή Μηλαδέρφι.

Φιλάδελφος - *Haliaeetus fasciatus*

Οι πληθυσμοί που διαχειμάζουν

Κοκκινόχηνα (*Branta ruficollis*) - **Χουλιάρόπαπες** (*Anas clypeata*)

Ασπρομέτωπες Χήνες (*Anser albifrons*)

Εκατοντάδες χιλιάδες υδρόβια πουλιά προερχόμενα από βορειότερες περιοχές της Ευρασίας κατεβαίνουν κάθε χρόνο στην Ελλάδα για να διαχειμάσουν σε υγροτόπους με αφθονία τροφής και ήπιες καιρικές συνθήκες. Μαζί κατεβαίνουν πολλά παρυδάτια, υδροβατικά, αρπακτικά και στρουθιόμορφα. Αλλά και άλλοι βιότοποι, κυρίως σε χαμηλά υψόμετρα γεμίζουν με πουλιά που ενισχύουν τους επιδημητικούς πληθυσμούς και αυξάνουν τη βιοποικιλότητα.

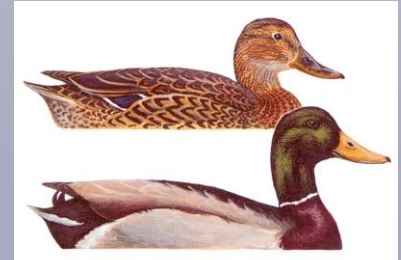

Φαλαρίδα *Fulica atra*

Καλημάνα *Vanellus vanellus*

Καλαμόκιρκος *Circus aeruginosus*

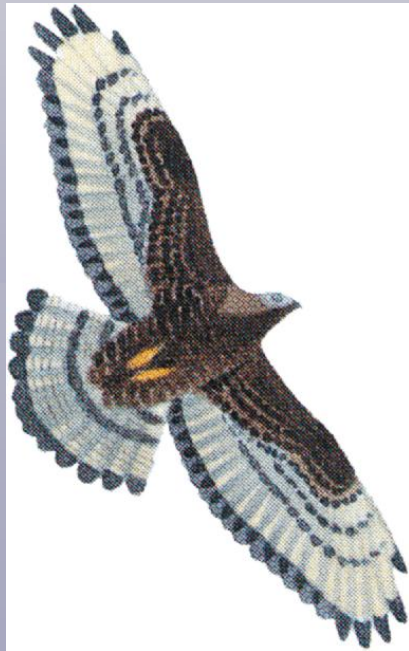

Πρασινοκέφαλη
Anas platyrhynchos

Σταθμεύοντα κατά τη μετανάστευση είδη

📖 Ρόλος γεωγραφικής θέσης αλλά και ποικιλότητας των βιοτόπων

Τα πουλιά που περνούν από την Ελλάδα απαιτούν χώρους στάθμευσης για ξεκούραση και ανεφοδιασμό. Ο **Λασπότρυγγας** (*Tringa glareola*) φωλιάζει στην Ανατολική Ευρώπη και διαχειμάζει στην Αφρική. Μεγάλο τμήμα του πληθυσμού του σταματά Απρίλιο-Μάιο και Ιούλιο –Σεπτέμβριο σε μικρούς νησιωτικούς υγροτόπους.

Αν και τα είδη πτηνών που ανεμοπορούν όταν μεταναστεύουν όπως είναι τα ημερόβια αρπακτικά χρειάζονται ανοδικά ρεύματα που δημιουργούνται πάνω από την ξηρά, οι παρατηρήσεις μας δείχνουν ότι πολλά, όπως ο **Σφηκιάρης** (*Pernis apivorus*) περνούν τη Μεσόγειο σε μεγάλους αριθμούς με ενεργητικό πέταγμα.

Το **τρυγόνι** (*Streptopelia turtur*) είναι από τα πιο γνωστά περαστικά είδη στην Ελλάδα άνοιξη και φθινόπωρο. Μεγάλοι αριθμοί σταματούν σε μικρές νησίδες και χερσονήσους όπου πολλά πέφτουν θύματα κυνηγιού από ανθρώπους αλλά και αρπακτικά πουλιά. Αρκετά ζεύγη φωλιάζουν σε αραιά δάση και ελαιώνες.

Το μεγάλο ταξίδι των μικρών πουλιών

Ένα μικρό και σχετικά άγνωστο περαστικό εντομοφάγο στρουθιόμορφο της οικογένειας των Μυιοθηρίδων είναι ο **νανομυγοχάφτης** (*Ficedula parva*). Ξεχειμωνιάζει στην υποτροπική Αφρική και φωλιάζει κυρίως στη ΒΑ Ευρώπη (λίγα ζεύγη ως τη βόρειο Ελλάδα). Το φθινόπωρο απαντά σε καλούς αριθμούς στη χώρα μας αλλά περνά απαρατήρητο ανάμεσα στα φυλλώματα.

Ficedula parva

Sylvia borin

Ο **κηποτσιροβάκος** (*Sylvia borin*) είναι από τους πιο κοινούς καλοκαιρινούς επισκέπτες της Ευρώπης και έτσι πολύ κοινό περαστικό στην Ελλάδα. Το φθινόπωρο σταθμεύει για να τραφεί με έντομα και άλλα ασπόνδυλα αλλά επίσης με σύκα και σταφύλια που του δίνουν την απαιτούμενη ενέργεια για τη συνέχεια του ταξιδιού του πάνω από Μεσόγειο και Σαχάρα. Το πόσο έχει τραφεί φαίνεται στην αποθήκη λίπους του δέρματος.

Απειλούμενα είδη

Αιγαιόγλαρος *Larus audouinii* (τάξη Χαραδριόμορφα). Περιορισμένος στη Μεσόγειο και απειλούμενος γλάρος με κόκκινο ράμφος και σκούρα πόδια. Μοιάζει με τον πολύ πιο κοινό Ασημόγλαρο που έχει κίτρινα πόδια και ράμφος. Φωλιάζει σε μικρές νησίδες. Τρέφεται αποκλειστικά με ψάρια που βρίσκει στην επιφάνεια αλλά αποφεύγει τα πλοία και τον άνθρωπο.

Βαλτόπαπια *Aythya nyroca* (τάξη Χηνόμορφα). Είδος πάπιας που μειώνεται ταχύτατα σε όλο τον κόσμο. Φωλιάζει σε λίγες περιοχές της χώρας (π.χ. καλαμιώνες Αμβρακικού) Έχει βρεθεί να φωλιάζει παλιότερα και στην Κρήτη, σήμερα απαντάται κυρίως όταν μεταναστεύει και το χειμώνα. Το νησί διαθέτει τους σημαντικότερους βιότοπους διαχείμασης στην Ελλάδα. Οι μικροί υγρότοποι με καλαμιώνες είναι ιδιαίτερα σημαντικοί για την επιβίωση του είδους. Κυνηγείται παράνομα.

Larus audouinii

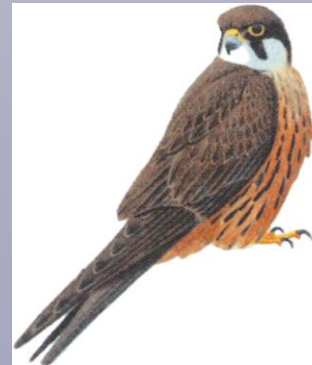
Larus michahellis

Μαυροπετρίτης *Falco eleonora*
(τάξη Ιερακόμορφα). Το 80-85% του παγκόσμιου πληθυσμού αυτού του γερακιού φωλιάζει σε βραχονησίδες του Αιγαίου και της Κρήτης (12%). Τρέφεται με έντομα εκτός από την αναπαραγωγική περίοδο (Αύγουστος - Οκτώβριος) που προτιμά τα μεταναστευτικά μικρά πουλιά που ταξιδεύουν προς το νότο. Τα φυτοφάρμακα και η αυξανόμενη παρουσία του ανθρώπου στα βραχονήσια απειλούν το είδος. Ξεχειμωνιάζει στη Μαδαγασκάρη.

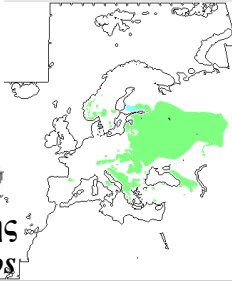
Γυπαετός *Gypaetus barbatus*
(τάξη Ιερακόμορφα)
Πτωματοφάγο αρπακτικό που τρέφεται κυρίως με κόκαλα (Κοκαλάς). Από τα πιο σπάνια πουλιά της Ευρώπης. Έχει εξαφανιστεί ουσιαστικά από την ηπειρωτική Ελλάδα και μόνο η Κρήτη διαθέτει σήμερα λίγα ζευγάρια και μεμονωμένα άτομα.

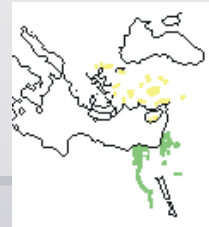
Είδη με ακραία ή περιορισμένη κατανομή

Λευκονώτης Δρυολόαπτης
Dedrocopos leucotos

Αγκαθοκαλημάνια
Vanellus spinosus

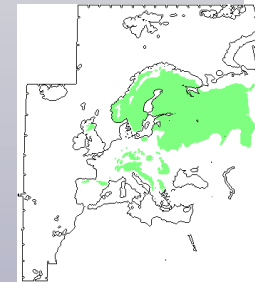

Αγριόκουρκος
Tetrao urogallus

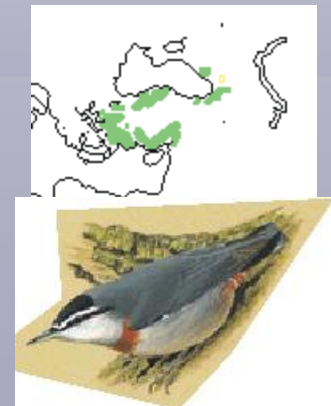
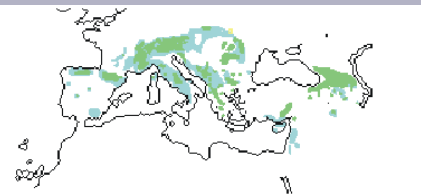
Η Ελλάδα αποτελεί νότιο όριο γεωγραφικής εξάπλωσης για αρκετά είδη πουλιών ιδιαίτερα για βορειοευρωπαϊκά δασόβια (λευκονώτης, αγριόκουρκος) ή για είδη αλπικής προέλευσης (σβαρνίστρα). Επίσης βόρειο όριο για μερικά Αφροασιατικά είδη (αγκαθοκαλημάνια) και δυτικό για Ασιατικά (Τουρκοτσοπανάκος σε Λέσβο και Χίο) Τέλος αποτελεί σημαντική περιοχή αναπαραγωγής για περιορισμένης κατανομής είδη (Αιγαιοτσιροβάκος).

Αιγαιοτσιροβάκος
Sylvia rueppelli

Τοιχοδρόμος
Tichodroma muraria

Πευκοτσοπανάκος *Sitta krueperi*

Ενδημικά ευρύτερης εξάπλωσης ...

Υποείδη: περιορισμένα σε νησιά!

Δεν υπάρχουν είδη αποκλειστικά ενδημικά της Ελλάδας αλλά με την ευρύτερη έννοια θεωρούνται ενδημικά όσα εξαπλώνονται μόνο στην Ανατολική Μεσόγειο.

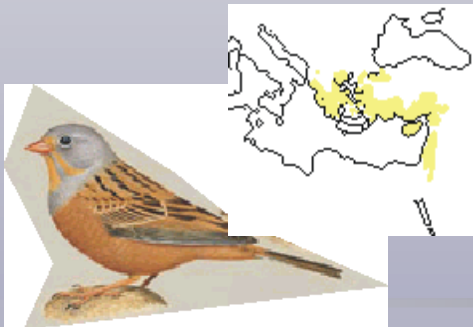
Η **κίσσα** έχει δύο ενδημικά υποείδη: ένα στην Κρήτη, το *Garrulus glandarius cretorum* και ένα στη Σάμο και στην Ικαρία (*G.g. samios*).

Ο **καλόγερος** της Κρήτης φαίνεται να αποτελεί χωριστό ενδημικό υποείδος το *Parus major niethammeri*.

Ο **κότσυφας** εμφανίζει το ενδημικό υποείδος *Turdus merula insularum* με εξάπλωση Κρήτη και Ρόδο

Το **φρυγανοτσιγλονο** *Emberiza caesia* είναι ενδημικό της ανατολικής Μεσογείου όπου είναι καλοκαιρινός επισκέπτης προτιμώντας τους καμένους φρυγανότοπους. Ξεχειμωνιάζει σε Σουδάν, Ερυθραία, Αραβία .

Ο ενδημισμός σε επίπεδο υποείδους είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος στα νησιά για είδη που δεν είναι ιδιαίτερα κινητικά όπως ή κίσσα, ο κότσυφας, διάφορες παπαδίτσες, πιθανά κάποιες σπίζες και ίσως και άλλα είδη που όμως δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς.

Οι βιότοποι

Χελιδόνη - Μιτογελίδο
Hirundo rustica &
Cecropis daurica

Λευκοτσικνιάς
Egretta garzetta

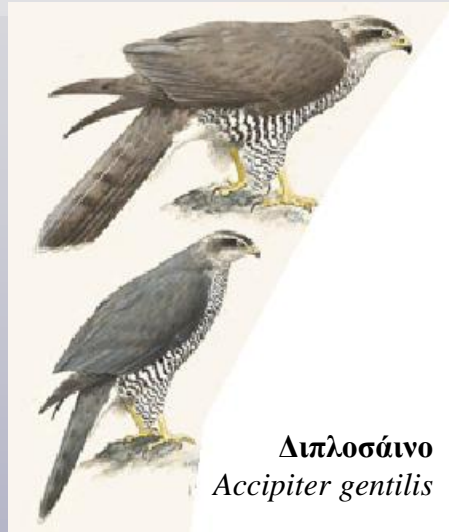

Τα πουλιά στην Ελλάδα καταλαμβάνουν όλους τους διαθέσιμους βιοτόπους και πολλά είδη είναι γενικευτές, δηλαδή συναντιούνται σε πολλά διαφορετικά ενδιαίτηματα. Αλλά υπάρχουν και τα εξειδικευμένα είδη με αυστηρές προτιμήσεις.

Δάση και δασικά συστήματα

Διπλοσάινο
Accipiter gentilis

Τα δάση των βουνών της βόρειας και κεντρικής Ελλάδας φιλοξενούν αρκετά είδη πουλιών, κυρίως Ευρω-σιβηρικής προέλευσης ενώ αντίθετα τα δάση της νότιας Ελλάδας και των νησιών, ιδιαίτερα τα πευκοδάση, έχουν σχετικά μικρή ποικιλότητα. Περισσότερο πλούσια είναι τα φυλλοβόλα και τα μικτά αραιά δάση με δέντρα πολλών ηλικιών και με ανοίγματα καθώς επίσης τα λίγα πλέον δάση υγροτόπων.

Ελατοπαπαδίτσα *Parus ater*

Μεσογειακά οικοσυστήματα

Μακί και φρύγανα

Βλαχοτσιχλονο *Emberiza hortulana*

Τα ανοικτά μεσογειακά οικοσυστήματα όπως η δεντρώδης μακκία Oleo-Ceratonion περιλαμβάνουν ποικιλία μικροβιότοπων με αποτέλεσμα να προσελκύουν καλή ποικιλότητα πουλιών. Τα κλειστά μακί αντίθετα είναι μάλλον φτωχά σε είδη.

Sylvia melanocephala & *S. cantillans*

Οι Τσιροβάκοι της Μεσογείου έχουν εξελιχθεί κατάλληλα για εντομοφαγία στα φυλλώματα των μακί. Ο **κοκκινοτσιροβάκος** προτιμά υγρές και πυκνές θέσεις ενώ ο **Μαυροτσιροβάκος** έχει ευρύ οικολογικό θώκο.

Τα πουλιά που προτιμούν τους φρυγανότοπους είναι κυρίως αυτά που αναζητούν την τροφή τους στο έδαφος ή στους αγκαθωτούς θάμνους. Το **βλαχοτσιχλονο** παρουσιάζεται στην Κρήτη και σε άλλα μέρη σε υπερβροσκημένα εδάφη μικρής φυτοκάλυψης αντικαθιστώντας το φρυγανοτσιχλονο σε θώκο πολύ διαφορετικό από τον τυπικό του είδους (αλπικοί λειμώνες).

Φαράγγια και οροσειρές

Τα κάθετα βράχια και τα φαράγγια των βουνών παρέχουν θέσεις φωλιάσματος σε άφθονα είδη με κυριότερα από αυτά τα μεγάλα αρπακτικά όπως ο **Χρυσαιτός** που τα ζευγάρια του διατηρούν μεγάλες επικράτειες και το **Όρνιο** που στην Κρήτη έχει από τις σημαντικότερες αποικίες στην Ευρώπη.

Σταχτοπετρόκλης
Oenanthe oenanthe

Χιονοψάλτης
Prunella collaris

Χρυσαιτός
Aquila chrysaetos

Όρνιο
Gyps fulvus

Στις γυμνές κορυφές των βουνών, όταν λιώσουν τα χιόνια υπάρχει άφθονη ζωή. Οι **Σταχτοπετρόκληδες** είναι το χαρακτηριστικότερο είδος στρουθιόμορφου των ελληνικών βουνών. Όμως αυτό που φθάνει πιο ψηλά από όλα είναι ο **χιονοψάλτης** που κάνει τη φωλιά του σε κοιλώματα μέχρι την κορυφή του Ολύμπου.

Νησίδες και κάθετες ακτές

Θαμνοφυλλοσκόπος
Phylloscopus trochilus

Λόγω της θέσης τους πολύ σημαντικές για το φώλιασμα
απειλούμενων σε παγκόσμιο επίπεδο ειδών

Επίσης σημαντικές για τα φωλιάζοντα θαλασσοπούλια:
Μύχος, Αρτέμης, **Θαλασσοκόρακας**
Τυπικά στρουθιόμορφα : σουσουράδα και γαλαζοκότσυφας

Θαλασσοκόρακας
*Phalacrocorax
aristotelis desmarestii*

Σουσουράδα
Motacilla alba

Μετανάστευση:
πρώτα σημεία άφιξης,
μεγάλοι αριθμοί!

Μεταξύ των χαρακτηριστικών
αρπακτικών των μικρών
νησιών ο **πετρίτης**
εκμεταλλεύεται τις θέσεις
φωλιάσματος και την
παρουσία διαβατικών.

Πετρίτης *Falco peregrinus*, Αρσενικό και νεοσσοί στη φωλιά

Σημαντικοί υγρότοποι

Οι 11 υγρότοποι της Σύμβασης 'Ραμσάρ', αλλά και πολλοί ακόμη συγκροτούν ένα δίκτυο βιοτόπων πρώτης προτεραιότητας για τα πουλιά που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων λίμνες, λιμνοθάλασσες δέλτα ποταμών, εποχιακά τέλματα, παραποτάμια δάση και καλαμιώνες. Μεταξύ των βιοτόπων αξίζει να αναφερθούν οι Πρέσπες, η Κερκίνη, το Πόρτο Λάγος αλλά και οι εκβολές του Καλαμά και του Σπερχειού.

Αποικία με Σταχτοτσικνιάδες (*Ardea cinerea*) στο δέλτα του Νέστου

Οι μικροί νησιωτικοί υγρότοποι όπως της Αγίας Χανίων προσελκύουν δυσανάλογο σε σχέση με την έκτασή τους αριθμό διαχειμαζόντων ή περαστικών πουλιών

Χαλκόκοτα
Plegadis falcinellus

Νανοβουτηχτάρι
Tachybaptus ruficollis

Μικτά συστήματα καλλιέργειες, οικισμοί

Καλή ποικιλότητα χερσαίας
ορνιθοπανίδας συναντάμε εκεί που
ενώνονται πολλά διαφορετικά
ενδιαίτηματα βλάστησης και μορφής
διαχείρισης, στους **οικότονους**.

Γερακίνα
Buteo buteo

Πολύ λιγότερα είδη, κυρίως
οικολογικούς γενικευτές
συναντάμε σε εκτατικές
καλλιέργειες και σε οικισμούς,
αλλά η κατάσταση είναι πολύ
διαφορετική στα νησιά όπου
πολλά ακόμη είδη διευρύνουν
τους θώκους τους.

Τυτώ
Tyto alba

Καρβουνιάρης
Phoenicurus ochuross

Οι παραδοσιακά
καλλιεργούμενες εκτάσεις,
όπως οι παλιοί ελαιώνες και
τα οροπέδια στα βουνά
μπορεί συχνά να συγκρατούν
περισσότερα χερσόβια είδη
πουλιών από μια γειτονική
έκταση π.χ δασική.

Βραχοκιρκίνεζο *Falco tinnunculus*

Οι κίνδυνοι που απειλούν τα πουλιά της Ελλάδας προέρχονται:

Μελισσοφάγος
Merops apiaster

- Από τον περιορισμό των φυσικών βιότοπων και ιδίως των υγροτόπων και των λοιπών ενδιαιτημάτων σε παραλιακές και γεωργικές περιοχές
- Από τη μείωση της γεωργικής χρήσης των ορεινών γαιών λόγω εγκατάλειψης από τον ορεινό πληθυσμό
- Από τον τρόπο άσκησης του κυνηγίου ειδικά το παράνομο και από τα δηλητηριασμένα δολώματα
- Από απευθείας όχληση και συλλογή αυγών
- Από γεωργικά φάρμακα - ψεκασμούς
- Από περιβαλλοντικά μη ορθές χρήσεις γης όπως οι “αναδασώσεις”
- Από εμπλουτισμούς με διάφορα ζώα

Πρώτες βοήθειες σε τραυματισμένο
Βαλτόμπουφο στο ΜΦΙΚ
Asio flammeus

Κατηγορίες κινδύνου και νομικό καθεστώς σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα

Κατάταξη για την Ευρώπη BirdLife International (**SPEC** = Species of European Conservation Concern,):

- 1: Είδος που απειλείται παγκόσμια
- 2: Απειλείται στην Ευρώπη όπου είναι συγκεντρωμένος ο μεγαλύτερος πληθυσμός του είδους
- 3: Απειλείται ή μειώνεται στην Ευρώπη αλλά έχει μεγαλύτερη γεωγραφική κατανομή.
- 4: Συγκεντρωμένο στην Ευρώπη είδος που δεν παρουσιάζει άμεσες απειλές.

Κατάταξη **Κόκκινου Βιβλίου** των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας:
EX: Εκλιπόντα **CR:** Κρισίμως Κινδυνεύοντα, **EN:** Κινδυνεύοντα, **VU:** Τρωτά,
NT: Σχεδόν Απειλούμενα, **LC:** Μειωμένου ενδιαφέροντος, **DD:** Ανεπαρκώς γνωστά.

Οδηγία 79/409/ΕΟΚ (Παράρτημα Ι). Θα πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερα μέτρα προστασίας στους βιότοπους αναπαραγωγής, αλλαγής πτερώματος, ξεχειμωνιάσματος και σταθμούς μετανάστευσης. Μερικά από αυτά αποτελούν είδη προτεραιότητας της ίδιας Οδηγίας. Για αυτά ειδικά τα είδη, για τα έχουν γίνει προγράμματα δράσης, απαιτούνται άμεσα μέτρα προστασίας στους βιότοπους αναπαραγωγής, αλλαγής πτερώματος, ξεχειμωνιάσματος και σταθμούς μετανάστευσης.

Αργυροπελεκάνος *Pelecanus crispus*

Επίσης η Ελλάδα έχει υπογράψει και τις ακόλουθες συμβάσεις – συμφωνίες:
Σύμβαση της Βέρνης (Παράρτημα ΙΙ).
Σύμβαση της Βόννης (Παράρτηματα Ι & ΙΙ).
ΑΕWA: Συμφωνία για την προστασία των Αφρικανικών–Ευρασιατικών Μεταναστευτικών Πτηνών των Υγροτόπων.

Αριθμοί απειλούμενων και προστατευόμενων ειδών πτηνών σε Ελλάδα και Κρήτη

		KB		SPEC	
ΕΛΛΑΔΑ	445	122	27,42%	230	53,49%
	CR+EN+VU	63	14,16%	47	10,93%
	CR+EN	31	6,97%	15	3,49%
ΚΡΗΤΗ	354	100	28,25%	209	60,23%
	CR+EN+VU	53	14,97%	40	11,53%
	CR+EN	23	6,50%	12	3,46%

Αγριόκυκνος *Cygnus cygnus*

	79/409	AEWA	Bern	Bonn I	Bonn II
ΕΛΛΑΔΑ	132	114	290	9	201
	30,7%	26,5%	67,4%	2,1%	46,7%
ΚΡΗΤΗ	111	100	253	6	182
	32,0%	28,8%	72,9%	1,7%	52,4%

Οι αριθμοί και τα ποσοστά των απειλούμενων και υπό νομική προστασία ειδών στην Ελλάδα είναι από τους μεγαλύτερους στην Ευρώπη. Τα ποσοστά της Κρήτης είναι μεγαλύτερα γιατί τα περισσότερα απειλούμενα είδη είναι μεταναστευτικά.

Χειμωνόκιρκος *Circus cyaneus*